

УДК 37.03:37.026.9

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-51-60](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-51-60)

Оксана Дубініна,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-4611>

Тетяна Бурлаєнко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5734-4611>

м. Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ МЕТОДУ «КРИТЕРІЙНИЙ КАЛЕЙДОСКОП» У ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ ЯК ІННОВАЦІЙНА ПРАКТИКА ОСВІТИ

Анотація.

У статті здійснено аналіз проблеми реалізації методу «критерійний калейдоскоп» у роботі з обдарованою молоддю як особливості інноваційної освіти. Уточнено зміст понять «інноваційна практика», «інноваційна діяльність», «обдарована молодь» у контексті окресленої проблеми. Встановлено, що інноваційна практика – це процес, який полягає у формуванні та розвитку змісту та організації нового. З'ясовано, що поняття «інноваційна практика» є складником комплексного і всебічного поняття «інноваційна діяльність». Інноваційна практика у розрізі едукативного процесу є поштовхом інноваційної діяльності педагога, що означає новизну, «введення новинок, новацій, новизни». Українським аналогом цього поняття вважають словосполучення «нововведення», що означає процес використання новизни.

Ключові слова: інноваційна освіта; інноваційна; обдарована молодь; критерійний калейдоскоп; метод.

Аналіз розвитку сучасної освіти дає змогу визначити тенденції, серед яких: процеси модернізації освіти; спрямованість освітніх систем на формування особистості, що відрізняється здатністю до сприйняття змін упродовж усього життя; потреба у вихованні особистості, здатної застосовувати набуті знання на практиці. Результатом розвитку зазначених тенденцій є впровадження в освітню практику численних нововведень.

Усвідомлення того факту, що життєвий цикл сучасних педагогічних технологій є коротше терміну професійної діяльності вчителя, актуалізує потребу вивчення сутності інноваційної педагогічної діяльності, зокрема впровадження інноваційних практик наукової освіти у професійній діяльності з обдарованою молоддю.

Теоретико-методологічні засади педагогічної інноваційної діяльності для освітньої галузі розроблені в наукових працях вітчизняних і зарубіжних учених: *філософія освіти та ідеологія людиноцентризму* (В. Андрущенко, І. Аносов, В. Бегей, Т. Давиденко, В. Кремень, В. Курило, В. Лутай, М. Романенко, О. Савченко та ін.); *теоретичні основи професійної освіти* (І. Зязюн, Ю. Мальований, М. Солдатенко, Л. Сергєєва, Є. Чернишова та ін.); *інноваційні стратегії в освіті* (В. Безпалько, В. Бондар, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Дмитренко, Н. Клокар, В. Луговий, В. Паламарчук та ін.); *психологічні основи педагогічної діяльності* (О. Бондарчук, Л. Карамушка, І. Коганець, Н. Коломінський, В. Моляко, С. Подмазін та ін.); *компетентнісний підхід в освіті* (Н. Бібік, І. Єрмаков, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Пуховська, А. Чміль, Л. Хоружа, І. Ящук та ін.); *професійна компетентність вчителя* (В. Бондар, Г. Єльнікова, В. Маслов, В. Мельник та ін.).

Сучасні технології навчання досліджувалися такими науковцями, як В. Безпалько, Г. Селевко, О. Падалка та ін. Важливість активних методів навчання у професійній підготовці фахівців розглядали А. Айламазян, Т. Бурлаєнко, О. Дубініна, Г. Ковальчук, В. Рибальський, О. Смолкін та ін. Питанням використання, організації та розроблення ігрових форм і методів навчання приділили увагу О. Вербицький, С. Габрусевич, М. Кларін, В. Семенов, В. Платов, В. Прауде, П. Щербань та ін.

Незважаючи на широкий спектр досліджень цього напрямку, на нашу думку, потребує більш глибоко дослідження проблема реалізації інноваційних методів навчання в діяльності з обдарованою молоддю, а саме: застосування у процесі навчання методу «критерійний калейдоскоп».

Мета статті полягає в теоретичному аналізі стану досліджуваної проблеми та визначенні переваг застосування методу «критерійний калейдоскоп» у діяльності з обдарованою молоддю.

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- здійснити аналіз теоретичних аспектів досліджуваної проблеми;
- уточнити зміст понять «інноваційна практика», «інноваційна діяльність», «обдарована молодь» в контексті окресленої проблеми;
- визначити переваги застосування методу «критерійний калейдоскоп» у діяльності з обдарованою молоддю.

Останніми десятиліттями в нашій країні відбуваються суттєві зміни в освіті. Одним із завдань сучасної освіти стає розкриття потенціалу всіх учасників освітнього процесу, шляхом надання їм можливостей проявити власні творчі здібності. Одним зі способів розвитку творчих здібностей в учнів є впровадження інноваційних практик наукової освіти в контексті роботи з ними.

Використовуючи визначення «інновацій» відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації у сфері освіти чи освітні інновації обґрунтовують «...як новостворені (застосовані) та/або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, що істотно підвищують якість, ефективність та результативність освітнього процесу» [14].

Інтерес до проблем інноватики, виділення їх як важливих напрямів сучасної наукової думки, що зумовлені зростанням динаміки інноваційних процесів у суспільстві, характеризують її перехідний стан модернізації та реформування.

У сучасних дослідженнях проаналізовано такі аспекти інноватики:

- проблеми загальної теорії інноваційної діяльності;
- аспекти інноваційної діяльності у контексті підготовки фахівців у вищій школі;
- питання впровадження педагогічних інновацій;
- проблеми визначення структури інноваційної діяльності;
- питання здійснення інноваційної педагогічної діяльності вчителями-практиками;
- визначення етапів практичного засвоєння педагогічних інновацій;
- аналіз інноваційних процесів в освіті;
- теоретичне обґрунтування інноваційних педагогічних технологій [5].

Аналіз наукових джерел [2–5; 8] підтверджує, що педагогічна інновація – це новий педагогічний продукт/продукція, результат процесу створення нового, що оновлює педагогічну теорію та практику, забезпечуючи досягнення поставленої освітньої мети.

Попри значну кількість досліджень у галузі педагогічної інновації сьогодні відсутні єдині підходи до визначення поняття «інноваційна практика».

У контексті педагогічного процесу інноваційна практика означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання та виховання, організацію спільної діяльності вчителя/фасилітатора та учня.

У своїх дослідженнях І. Дичківська зазначає, що «педагогічна практична інновація – це нововведення в педагогічну діяльність, зміни у змісті та технології навчання і виховання, мають на меті підвищення їхньої ефективності» [3].

Таким чином, інноваційна практика – це процес, який полягає у формуванні та розвитку змісту та організації нового. Загалом інноваційні практики ми розуміємо як комплексну діяльність зі створення (народження, розробки), засвоєння, використання та поширення нововведень.

Комплексне та всебічне розуміння поняття «інноваційна діяльність» вимагає аналізу кожного складника концепту зазначеного поняття.

У психолого-педагогічному словнику (за ред. Є. Рапацевіч) поняття «діяльність» визначено як «активна взаємодія з навколишньою дійсністю, у ході якої жива істота виступає як суб'єкт, цілеспрямовано впливає на об'єкт і задовольняє власні потреби» [15].

У контексті педагогічної науки діяльність розглядають як активну взаємодія людини з навколишнім світом, у процесі якої вона постає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на

об'єкт і задовольняє власні потреби. Згідно з визначенням Я. Крушельницької [7], діяльність – це форма активного відношення людини до дійсності, спрямована на досягнення свідомо поставлених цілей, пов'язаних зі створенням суспільно значущих (матеріальних і духовних) цінностей та засвоєнням суспільного досвіду.

Розкриваючи вище окреслене поняття, ми не можемо не звернутися до обґрунтування поняття «педагогічна діяльність», бо через призму педагогічної діяльності відбувається впровадження інновацій у діяльності з обдарованою молоддю. В контексті обґрунтування поняття «педагогічна діяльність» ми звернулися до праць І. Зимової, де вчена під педагогічною діяльністю розуміє «...виховний та освітній вплив учителя на учня (учнів), спрямований на особистісний, інтелектуальний і діяльнісний розвиток та одночасно виступає основою його саморозвитку і самовдосконалення» [6].

У своїх працях Т. Новікова в якості показників інноваційної педагогічної діяльності виділяє наступні: варіативність діяльності вчителя; володіння методологією творчої діяльності та методами педагогічного дослідження; здатність до узагальнення, аналізу та практичного застосування досвіду творчої діяльності інших вчителів; здатність до співпраці та взаємодопомоги [11]. Реалізація інноваційної педагогічної діяльності, згідно з думкою сучасних дослідників, базується на наступних принципах: інтеграції освіти; диференціації та індивідуалізації освіти; демократизації освіти. Облік зазначених принципів передбачає зміну характеру системи освіти, підходів, змісту, методів, форм, технологій навчання і виховання [8].

Розкриваючи поняття «інноваційна діяльність», хотілося б зазначити, що «інновація» походить від англійського слова «innovation», що міститься з двох частин: 1) основи «novatio» (лат.) – новизна, новація, оновлення і 2) англійського префікса – «in» – в, що в підсумку означає «введення новинок, новацій, новизни». Українським аналогом цього поняття вважається словосполучення «нововведення», що означає процес використання новизни.

Новація – це завжди щось нове: явище, матеріал, метод, а інновацію, її необхідно впровадити у виробництво або сферу застосування. Відповідно до міжнародних стандартів, інновація – це кінцевий результат інноваційної діяльності, який отримав втілення у вигляді нового чи вдосконаленого продукту/продукції, упровадженого на ринку, нового чи вдосконаленого технологічного процесу, що знайшов використання в практичній діяльності або новому підході до соціальних послуг [13; 16].

Більшість дослідників розглядають у наукових працях інноваційну діяльність як процес «перетворення нових ідей у форму, що є прийнятною для виробництва і ринку; використання нововведень у вигляді нових технологій, видів продукції та послуг, організаційно-технічних і соціально-економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного, адміністративного чи іншого характеру» [4].

Згідно з дослідженнями О. Гончарова, інноваційна діяльність – це «системна діяльність, спрямована на реалізацію нововведень на основі використання й упровадження нових наукових ідей, знань, підходів або трансформації відомих результатів наукових досліджень і практичних доробок у новий або вдосконалений продукт» [2].

Отже, поняття «інноваційна діяльність» можна розглядати з різних кутів зору. З одного боку, вона полягає у створенні нового, а з іншого – це найвищий ступінь педагогічної творчості, тобто винахідництво нового в педагогічній практиці спрямоване на формування творчої особистості. Третя точка зору визначає її як діяльність з розроблення, пошуку, засвоєння й використання нововведень, їх здійснення [9].

У «Положенні про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» визначено термін «інноваційна освітня діяльність» – розроблення, розповсюдження та застосування освітніх інновацій [10].

Таким чином, поняття «інноваційна діяльність» з точки зору системи освіти передбачає вдосконалення й оновлення освітньої практики шляхом створення, поширення та засвоєння нових ефективних способів і засобів досягнення встановлених цілей освіти.

Метою освіти за умов реалізації інноваційної освітньої діяльності постає вільний розвиток індивідуальних здібностей, мотивів, особистісних цінностей різнобічної, творчої особистості [3].

Учитель/фасилітатор має бути готовий до застосування інноваційних практик навчання у власній професійній діяльності, а особливо у діяльності з обдарованою молоддю. Відповідно до проведених наукових досліджень вітчизняних учених готовність вчителя до інноваційної діяльності визначається за такими показниками:

- усвідомлення потреби запровадження педагогічних інновацій у власній педагогічній практиці;
- інформованість про новітні педагогічні технології, знання новаторських методик професійної діяльності;
- зорієнтованість на створення власних творчих завдань, методик, налаштованість на експериментальну діяльність;
- готовність до подолання труднощів, пов'язаних зі змістом та організацією інноваційної діяльності;
- володіння практичними навичками засвоєння педагогічних інновацій та розроблення нових [5].

Одним із головних показників вчителя/фасилітатора у діяльності з обдарованою молоддю є знання новаторських методик і створення власних.

Таким чином, звернемося до реалізації інноваційного методу навчання «критерійний калейдоскоп» у діяльності з обдарованою молоддю.

В українському педагогічному словнику (за ред. С. Гончаренко, 1997) зазначено, що обдарованість є «...індивідуальною потенційною своєрідністю задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності» [1].

У своїх дослідженнях Д. Богоявленська зазначає, що поняття «обдарованість» можна розкрити лише в межах системного підходу, розуміючи її як системну якість психіки (чи особистості), що має здатність розвиватися впродовж життя людини. Причому, на думку Б. Теплова, який зазначає, що обдарованість не можна сприймати як просту суму здібностей: порівняно зі здібностями вона постає як нова якість. Дослідник запропонував застосовувати термін «інтелектуальна активність» як інтегральна властивість певної системи, головними компонентами якої є: інтелектуальні чинники розумової діяльності (загальні розумові здібності); неінтелектуальні чинники розумової діяльності (насамперед мотиваційні). Причому «інтелектуальна активність» не зводиться ні до перших, ні до других чинників окремо.

Дослідник В. Войтко визначав обдарованість як «високий рівень задатків і схильностей, результат і свідчення високого інтелектуального розвитку людини». Таким чином, він і багато інших учених (Л. Терман, 1959; Галлахер, 1966) головним показником обдарованості розглядали інтелект, звужуючи поняття «обдарованість» до поняття «інтелектуальна обдарованість».

На думку педагогічного колективу Харківського ліцею № 149, обдаровані діти – це золотий запас нації, її інтелектуальна еліта, світовий авторитет, гордість і честь. Обдарована молодь – це діти, у яких у ранньому віці виявляються здібності до виконання певних видів діяльності. Вони вирізняються серед однолітків, а їхні успіхи не є випадковими та постійно виявляються.

Обдаровані учні характеризуються високим розвитком мислення, уяви, стійким запам'ятовуванням навчального матеріалу, розвиненими навичками самоконтролю в освітній діяльності. Їм властива висока працездатність, розумова активність, неординарність, сформованість різних видів пам'яті, швидкість реакції [12].

Отже «обдарована молодь» – це молодь, яка володіє комплексом когнітивних, сенсорних та особистісних якостей людини, серед яких ключову позицію займають: високий інтелектуальний рівень, здібності особистості до творчості, вміння критично мислити та наполегливо йти до окреслених цілей.

З огляду на вищесказане, реалізація новаторських методик учителем у діяльності з обдарованою молоддю дає змогу інтегрувати знання з багатьох навчальних предметів і застосувати їх

на практиці. Завдяки цьому, учні починають розуміти, що проблеми, з якими вони на практиці зіштовхуються, не є унікальними для вивчення одного предмету, а тому мають змогу розвивати більш професійний підхід до навчання.

Необхідно враховувати дослідження Е. Дейла, американського вченого та педагога, який ще у ХХ ст. дійшов висновку, що практичне використання навчального матеріалу та навчання цьому інших є найбільш ефективним методом вивчення будь-якого матеріалу. Результати досліджень Е. Дейла були оформлені у вигляді «Dale's cone of experience», відомому як «конус» Е. Дейла. Відповідно до нього було побудовано «Піраміду навчання», яка демонструє, що «активне навчання» забезпечує отримання більш високих досягнень в освітньому процесі. Відповідно до запропонованої піраміди, найбільший ступінь засвоєння матеріалу дають практика конкретної діяльності (75 %) та безпосереднє застосування набутих знань (90 %), тоді як звичайному прослуховуванню лекційного матеріалу та читанню відповідають показники 5 % та 10 % відповідно (рис. 1).

Отже, Е. Дейл в 1969 р. виявив найбільш ефективні способи навчання. Він дійшов до висновку, що:

- слухати лекції з теми або читати матеріали з предмету – це найменш ефективний спосіб вивчити що-небудь;
- навчати інших і використовувати досліджуваний матеріал у власному житті – це найбільш ефективний спосіб вивчити що-небудь.

Чому ж на заняттях учителю необхідно використовувати різні інноваційні методи? Може саме тому, що людина запам'ятовує приблизно 10 % від прочитаного, 20 % від почутого, 30 % від побаченого, 50 % від того, що і почули і побачили, 70 % від того, що сказали або записали самостійно, 90 % від того, що вони сказали чи записали по ходу виконання якої-небудь дії.

Як навчати себе та інших ефективно? Як дійти від вершини піраміди до основи? А саме, для того щоб допомогти учням якомога ефективніше досягти певної мети: отримати необхідні знання та вміння.

Рис. 1. Трикутник навчання Е. Дейла

Разом з тим, сучасне навчання вимагає від учителя використання різноманітних інноваційних методів, які приваблюють учнів, стимулюють їх до самостійної та творчої діяльності. Окрім того, бажано, щоб ці методи актуалізували органи чуття, тобто слух, зір, дотик тощо. Якщо вчитель може вміло підбирати цікаві та актуальні інноваційні методи навчання, то успіх від такої педагогічної діяльності буде стовідсотковим. Молодь буде зацікавлена у навчанні, результатом чого стане досягнення останніми високого рівня знань.

Прикладом застосування інноваційних методів навчання обдарованої молоді може слугувати метод «критеріальний калейдоскоп». Цей метод є дидактичною грою для встановлення обґрунтованості критеріїв дії, наслідків, причини тощо.

Для гри вчителю потрібна дошка або критерійний планшет, набір карт зі списками термінів, які стосуються певної теми. На ігровій дошці є поля для первинних і вторинних критеріїв. *Суть гри:* вчитель ділить групу учнів на підгрупи; встановлює правила гри; один з учнів роздає картки гравцям групи; гравець, який розпочинає гру, вибирає карту зі свого набору з паролем, що, на його думку, є найголовнішим, і розміщує його на полі з основними критеріями; наступні учні роблять те саме. Під час гри картки можна обмінювати в окремих полях – рішення про зміну вся група бере карти; вилучена з дошки картка повертається її власнику; перший учасник гри, який поставив свої карти на дошку, виграв; представники груп представляють свої ради; вони читають критерії, що знайшли і обґрунтовують свій вибір; учитель або учень записують критерії на дошці/планшеті й обґрунтовує свій вибір (рис. 2).

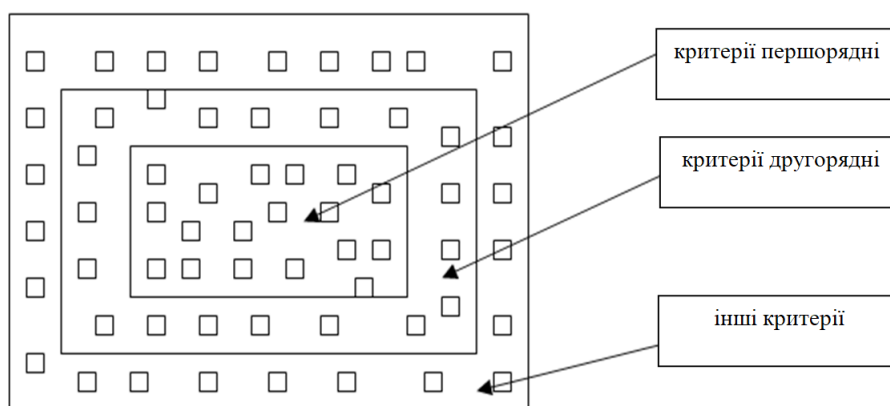

Рис. 2. Приклад планшету для гри «критеріальний калейдоскоп»

«Критеріальний калейдоскоп» – форма упорядкованої дискусії, яка завдяки використанню карт до гри і планшету, насамперед оцінює вплив різних факторів на певне явище або процес. Наведемо приклади використання запропонованої гри на різних заняттях.

Так, під час вивчення дисципліни «Публічне адміністрування» фактори/аргументи виписують на окремих картках, так званих картках до гри. Учасники мають покласти карти на планшеті згідно з критерієм значущості. Група ділиться на чотири підгрупи. Дві підгрупи будуть розглядати переваги вступу України до ЄС, дві зосередяться на недоліках.

Перший етап гри завершується тоді, коли всі учасники приходять до порозуміння щодо місце розташування карт на планшеті. Кожна з груп, яка викладає карти на планшеті, може розміщувати аргументи по-своєму. Необхідно записати на дошці першочергові аргументи кожної групи і порівняти їх між собою, підкреслити подібні аргументи та звернути увагу, на якому вони місці.

Другий тур гри – це групові переговори. Підгрупи, які проводили оцінку переваг, домовляються між собою стосовно записаних на дошці аргументів, відносно яких розійшлася їхня думка. Також потрібно спільно визначити місце даних аргументів. Ту саму вправу виконують дві інші групи, які досліджували недоліки, пов'язані зі вступом України до ЄС. Гра закінчується тоді, коли групи приймуть спільне рішення про порядок першочергових аргументів. Після чого аргументи необхідно записати в зошит.

Наприклад, під час використання цього методу на заняттях з математики учасники отримують таке завдання: «покладіть карти на планшеті згідно з критерієм значущості. Поділіться на дві підгрупи. Одна підгрупа буде розглядати переваги застосування елементів лінійної

алгебри в економіці, а інша – недоліки. Після першого туру учасники переходять до групових переговорів, а результати записують у зошит».

Під час реалізації такого методу вчителю необхідно звернути увагу на культуру дискусії, склад підгруп і рівень предметних знань.

Культура дискусії: учитель повинен стежити за тим, дискусія не викликала негативних емоцій, а також, щоб групові рішення приймалися під впливом змістовних аргументів.

Склад групи: необхідно слідкувати, щоб до однієї групи не входили виключно несміливі учні або особи із схильністю до домінації.

Рівень предметних знань: дискусія має використовувати виважені аргументи, а не на силу переконання.

Коментуючи, вчитель підкреслює відмінності в критеріях вибору й обґрунтовує фактори, які впливають на вибір учня й особисті переваги учасників.

Підбиваючи підсумки, можемо стверджувати, що представлений метод мобілізує учасників освітнього процесу до того, що під час заняття діяльність учнів пов'язана з конкретними інструкціями, які спонукають до самостійних дій, не лише продуманих, а й так званих ручних, а результатом їхньої діяльності є візуальна презентація, що сприяє розвитку вміння структурувати й опрацьовувати вивчений матеріал.

У дослідженні ми використали положення системного, діяльнісного та організаційного підходів, загальнонаукові принципи щодо обґрунтування понять «інноваційна практика», «інноваційна діяльність», «обдарована молодь». У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи, головними з яких є: методи аналізу та синтезу, порівняльний, термінологічний аналіз, узагальнення.

З огляду на вищесказане та на результатами проведеного нами дослідження, можемо дійти висновку, що поняття «інноваційна практика» *насамперед є складником комплексного та всебічного поняття «інноваційна діяльність»*. За своєю суттю інноваційна практика – це процес, що полягає у формуванні та розвитку змісту й організації нового. Інноваційні практики ми розуміємо як комплексну діяльність зі створення (народження, розроблення), засвоєння, використання і розповсюдження нововведень. Хочемо зазначити, інноваційна практика є поштовхом інноваційної діяльності вчителя, що означає *новизну, «введення новинок, новацій, новизни»*. Українським аналогом цього поняття можна вважати «нововведення», що означає процес використання новизни.

На нашу думку, базовим елементом інноваційних практик освітнього процесу в діяльності з обдарованою молоддю є використання різноманітних ігрових методів, що формують практичні навички, *зокрема використання методу «критеріальний калейдоскоп»*, перевага якого полягає в розвитку типологічної спорідненості під час вивчення дисциплін різного профілю, у формуванні в учнів вміння критично мислити, самостійно опрацьовувати та структурувати навчальний матеріал, розвиває самопізнання особистості та інформаційну культуру.

Під час використання в освітній практиці цього методу:

– створюється атмосфера взаємоповаги й підтримки один одного, де вчитель виступає як фасилітатор, що є важливим в умовах реформування освітніх процесів України;

– утворюються простір позитивного світобачення, в якому можна спланувати правильні дії в конкретній ситуації, що виникають у свідомості учня, як результат власного досвіду;

– в освітньому середовищі утворюється інтерактивна атмосфера, яка впливає на спосіб виконання завдань учнями та розвиває творчу уяву про те чи інше явище або процес.

Отже, відповідно до викладеного вище можна дійти таких висновків:

– різнопланові підходи до організації освітнього процесу з обдарованою молоддю охоплюють такі поняття, як «педагогічна практика», «педагогічна інновація», «інноваційна діяльність» тощо;

– високу результативність в освітньому процесі надає можливість використання інноваційних педагогічних практик у контексті використання педагогічних інновацій, що завжди оновлює педагогічну теорію та практику, забезпечуючи, досягнення поставленої освітньої мети;

– здійснений аналіз літературних джерел дав змогу стверджувати, що результат підготовки обдарованої молоді (обдаровані учні) характеризуються високим розвитком мислення, уяви, стійким запам'ятовуванням навчального матеріалу, розвиненими навичками самоконтролю в навчальній діяльності. Їм властива висока працездатність, розумова активність, неординарність, сформованість різних видів пам'яті, швидкість реакції.

Встановлено, що сучасна освіта надає змогу окреслити низку тенденцій, серед яких: процеси модернізації освіти; спрямованість освітніх систем на формування особистості, що відрізняється здатністю до сприйняття різного роду змін упродовж усього життя; потреба у вихованні особистості, здатної застосовувати набуті знання на практиці. Освітній процес – це єдність трьох складників, а саме: вчителя, учнів, предмета навчання/виховання.

Таким чином, нами встановлено, що поняття «інноваційна практика» у контексті освітнього процесу означає введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання й виховання, організацію спільної діяльності вчителя/фасилітатора та учня.

Доведено, що використання ігрових форм навчання в діяльності з обдарованою молоддю, зокрема використання методу «критеріальний калейдоскоп» не лише мобілізує учасників освітнього процесу до освітньої діяльності, а й спонукає до самостійної аналітично-пошукової та наукової діяльності.

Перспективами подальших розвідок з питання діяльності з обдарованою молоддю є розроблення сценаріїв інноваційних практик для використання вчителями в освітньому процесі та вивчення й обґрунтування критеріїв результативності розроблених методик навчання в контексті інноваційної діяльності вчителя.

Використані літературні джерела

1. Український педагогічний словник / С. Гончаренко; [гол. ред. С. Головка]. Київ : Либідь, 1997. 373 с.
2. Гончарова О.А. Структура інноваційної діяльності майбутнього вчителя іноземної мови. *Молодий вчений*. 2014. № 1 (04). С. 89–92.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. 2-ге вид., доп. URL: <http://academia-pc.com.ua/product/306.2>.
4. Дяків О.Я. Інноваційно-креативна діяльність як ключовий чинник розвитку підприємства *Економіка, інновації, підприємництво*. 2013. № 25(II). С. 96–102.
5. Захарчук Т.В. Інноваційні технології навчання в сучасній школі. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації: Український науковий журнал*. 2011. Т. 3. С. 486.
6. Зимняя И.А., Шапченко Е.А. Исследовательская работа как специфический вид человеческой деятельности. Ижевск, 2001. 103 с.
7. Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2000. 232 с.
8. Лазарев В.С. Педагогічна інноватика: об'єкт, предмет і основні поняття. *Педагогіка*. 2004. № 4. С. 12–14.
9. Макогон К. Діагностика готовності педагогів до пошукової діяльності (пед.інновації). *Рідна школа*. 2002. № 1.
10. Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності: наказ МОН України № 994 від 11 лип. 2017 р. URL: <https://base.kristti.com.ua/?p=5998>.
11. Новикова Т.Г. Експерт з інноваційної діяльності в освіті: якість, способи відбору. *Педагогічна діагностика*. 2006. № 3. С. 26–43.
12. Особливості роботи з обдарованими учнями Харківського ліцею № 149. URL: http://lyceum149.edu.kh.ua/storya/obdarovana_molodj/
13. *Перебейнос Ю.В.* Інновації та інноваційна діяльність як об'єкт державного регулювання: теоретичний аспект. *Теорія та практика державного управління*. 2011. Вип. 3. С. 274–279.
14. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 лип. 2002 р. № 40-IV (зі змінами і доповненнями від 16.10.2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
15. Психолого-педагогічний словник / Е.С. Рапацевіч. Мн.: Сучасне слово, 2006. 928 с.

16. Тарасова О.В. Теоретико-методологічні основи інноваційної діяльності підприємств. *Економіка харчової промисловості*. 2012. № 1 (13). С. 37–41.

References

1. Goncharenko, S.U. (Ed.) (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. Kyiv.
2. Goncharova, O.A. (2014). Struktura innovatsiinoi diialnosti maibutnoho vchytelia inozemnoi movy [The structure of innovation of the future teacher of a foreign language]. *Molodyi vchenyi – Young scientist, 1 (04)*. P. 89–92.
3. Dychkivska, I.M. *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]*. Retrieved from: <http://academia-pc.com.ua/product/306.2>.
4. Dyakiv, O.Y. (2013). Innovative-creative activity as a key factor of enterprise development. *Ekonomika, innovatsii, pidpriemnytstvo – Economics, innovations, entrepreneurship, 25 (II)*, P. 96–102.
5. Zakharchuk, T.V. (2011). Innovatsiini tekhnolohii navchannia v suchasni shkoli [Innovative learning technologies in modern school]. *Osvita rehionu: politolohiia, psykholohiia, komunikatsii: Ukrainskyi naukovyi zhurnal – Education of the region: political science, psychology, communications: Ukrainian scientific journal, 3*, 486 p.
6. Zimnyaya, I.A., & Shashenkova, E.A. (2001). *Yssledovatel'skaia rabota kak spetsyfycheskyi vyd chelovecheskoi deiatelnosti [Research work as a specific type of human activity]*. Izhevsk.
7. Krushelnytska, J.V. (2000). *Fiziolohiia i psykholohiia pratsi [Physiology and psychology of labor]*. Kyiv.
8. Lazarev, V.S. (2004). Pedahohichna innovatyka: ob'ekt, predmet i osnovni poniattia [Pedagogical innovation: object, subject and basic concepts]. *Pedahohika – Pedagogy, 4*, P. 12–14.
9. Makogon, K. (2002). Diahnostyka hotovnosti pedahohiv do poshukovoi diialnosti (ped.innovatsii) [Diagnosis of teachers' readiness for search activity (pedagogical innovation)]. *Ridna shkola – Native School, 1*.
10. *Pro vnesennia zmin do Polozhennia pro poriadok zdiisnennia innovatsiinoi osvithoi diialnost: Nakaz MON Ukrainy № 994 vid 11.07.2017 [On Amendments to the Regulations on the Procedure for Carrying Out Innovative Educational Activities: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 994 of 11.07.2017]*. Retrieved from: <https://base.kristti.com.ua/?p=5998>.
11. Novikova, T.G. (2006). Ekspert z innovatsiinoi diialnosti v osviti: yakist, sposoby vidboru [Expert on innovation in education: quality, selection methods]. *Pedahohichna diahnostyka – Pedagogical diagnostics, 3*, P. 26–43.
12. *Osoblyvosti roboty z obdarovanyimi uchniamy Kharkivskoho litseiu № 149 [Features of work with gifted students of Kharkiv Lyceum No. 149]*. Retrieved from: http://lyceum149.edu.kh.ua/storya/obdarovana_molodj.
13. Perebeynos, Y.V. (2011). Innovatsii ta innovatsiina diialnist yak ob'ekt derzhavnoho rehuliuвання: teoretychnyi aspekt [Innovations and innovative activity as an object of state regulation: theoretical aspect]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia – Theory and practice of public administration, 3*, P. 274–279.
14. *Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 04.07.2002 № 40-IV (zi zminamy i dopovnenniamy vid 16.10.2012) [On innovation activity: Law of Ukraine of 04.07.2002 № 40-IV (with changes and additions of 16.10.2012)]*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>.
15. Rapatsevich, E.S. (2006). *Psykholoho-pedahohichnyi slovnyk [Psychological and pedagogical dictionary]*. Minsk: Modern word.
16. Tarasova, O.V. (2012). Teoretyko-metodolohichni osnovy innovatsiinoi diialnosti pidpriemstv [Theoretical and methodological foundations of innovation activity of enterprises]. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti – Economics of food industry, 1 (13)*. P. 37–41.

Dubinina Oksana, Burlaienko Tetiana. The “Criterial Kaleidoscope” Method Implementation in Work with Gifted Youth as Innovative Education Practice.

Summary.

The problem of the “Criterial Kaleidoscope” method implementation in working with gifted youth, as an innovative education feature is analyzed in the article; the content of the concepts “innovative practice”, “innovative activity”, “gifted youth” in the outlined problem context is specified. It is established that innovative practice is a process that consists in the content and organization formation and development of something new.

It was found that the “innovation practice” concept is primarily a component of a comprehensive «innovation» concept; innovative practice in terms of the educational process is the impetus for the innovative teacher’s activities, which means novelty, “novelties, innovations introduction”. The Ukrainian concept analogue is the phrase “innovation”, which means the process of using novelty.

It is specified that the education purpose under the conditions of innovative educational activity implementation is free development of individual abilities, motives, personal values of the versatile, creative personality. It is noted that the educational process is the unity of three components, namely the teacher, students, the education subject.

It is determined that one of the main teacher’s indicators in working with gifted youth is the knowledge of innovative work methods and creating new ones. It is established that the innovative methods’ implementation by the teacher in working with gifted youth allows to integrate knowledge from many subjects and apply them into practice.

It was found that the innovative practices’ basic element of the educational process in working with gifted youth is the various game methods’ use, in particular, the use of the “criterial kaleidoscope” method, which advantage is to develop typological kinship in different disciplines’ study. For example: to think independently and to structure educational material, develop the person’s self-knowledge and information culture.

It is determined that during the use of this method in educational practice: a mutual respect and support atmosphere is created, where the teacher acts as a facilitator, which is extremely important in terms of reforming the educational processes of Ukraine; a positive worldview space is formed, in which it is possible to plan the right actions in a specific situation, which arise in the student’s mind as a result of his/her own experience; an interactive atmosphere is formed in the educational environment, which influences the way students perform tasks and develops their creative imagination about a particular phenomenon or process.

Key words: *innovative education; innovative; gifted youth; criterial kaleidoscope; method.*

Стаття надійшла до редколегії 30 жовтня 2020 року

УДК 351.741(072)

DOI [https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2\(25\)-60-66](https://doi.org/10.32405/2413-4139-2020-2(25)-60-66)

Олександр Арсененко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4668-5335>

Олександр Кринець,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1950-0561>

Павло Чукресь,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0958-6381>

Ігор Гриньов,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6219-3539>

м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСОБИ ВІДНОВЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Анотація.

У статті проаналізовано наукову літературу, яка висвітлює засоби відновлення фізичної працездатності поліцейських. На підставі вивчення особливостей професійного навчання правоохорон-